

ZILVER NAAST DE DIJK

Marc van Houten

Zondag 27 oktober 1991 liep ik hoog op Neerlands mooiste dijk vogels te kijken; de Zomerdijk, gelegen in de Noordpolder te Veld, gemeente Eemnes. Ondanks de boerderij-verplaatsingen en ruilverkavelingswerkzaamheden blijf ik dit gebied trouw. Honkvast noemen ze dat, de vogels en het landschap blijven me gewoon boeien. Zelfs meer dan dat.

Het weer was uniek te noemen: een matige, doch frisse zuid-oostelijke wind, 100% onbewolkt en helder, de temperatuur schommelde rond de 10 graden C. Met wisselende regelmaat vlogen de wilde ganzen en Kleine Zwanen over. Hoewel de Buizerd het hele jaar door in de Eempolders te zien is, valt het grotere aantal in de wintermaanden me meteen op.

Watersnippen vliegen in kleine groepjes langs, hun onderbuik blinkend wit in de ochtendzon. Zij allen versterken mijn gevoel van vrijheid, onafhankelijkheid en eenzaamheid.

Als ik rond 8.30 uur de laatste waai, zoals ze 'op Eemnes' zeggen, nader, vliegt er uit de sloot, die evenwijdig loopt met de kronkeldijk, een lange witte vogel op. Zonder te hoeven verrekijkeren determineer ik de soort op een Grote Zilverreiger! De vogel landt zo'n 50 à 60 meter vanaf de dijk, midden op een perceel.

Om de vogel en mezelf wat gerust te stellen verschuif ik me achter de dijk. Als ik weer langzaam omhoog kom blijkt de reiger allang op één poot te staan, wat op gerustheid duidt.

Ikzelf neem het ervan en ga rustig tegen de dijk geleund zitten kijken. Koffie en brood erbij voor de innerlijke mens. Via de telescoop, welke 20 maal vergroot, kan ik de vogel gedetailleerd en perfect beeldvullend bekijken.

Door de Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna, kortweg C.D.N.A., is de Grote Zilverreiger (*Egretta alba*) vanaf 1984 van beoordelingssoort naar registratiesoort gewijzigd, dit gezien de positieve ontwikkeling van de vogel gedurende de laatste decennia.

Een beoordelingssoort is een soort die zelden of hoogst zelden in Nederland wordt aangetroffen. Wil het geval, na indienen en behandeling, door de C.D.N.A. aanvaard worden, dan dient men een uitgebreide beschrijving hiervan te maken. Een registratiesoort is een soort die (vrijwel) jaarlijks in zeer kleine aantallen wordt gezien.

Voor ons land blijft de Grote Zilverreiger een zeer schaarse vogel, die zeer weinig en/of op zeer weinig plaatsen te vinden is. Voor het gebied tussen de Vecht en de Eem is het een dwaalgast; een niet regelmatig voorkomende vogel. Straks kom ik hier nog op terug.

Gezien de status van de soort in laatst genoemd gebied en ondanks de titel registratiesoort wil ik toch een korte uiterlijke beschrijving van de vogel geven.

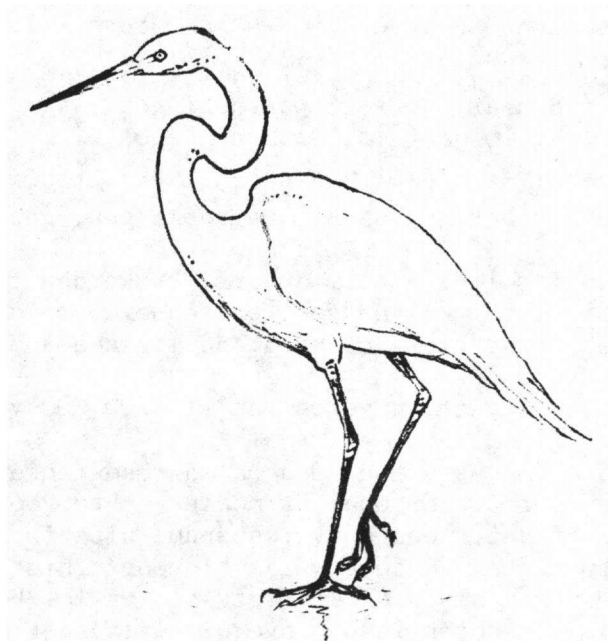
Grootte en bouw.

De grootte is in vergelijking met de algemeen voorkomende Blauwe reiger nagenoeg gelijk. De hals is slank en lang. Van de boven- en ondersnavel is het vooral de bovensnavel welke meer doorloopt richting de ogen; hij ligt dus meer in het verlengde van de ogen. Lange poten en tenen.

De vogel had een langzame doch krachtige vleugelslag. Hierdoor lijkt het alsof hij 'makkelijker' vliegt dan de Blauwe reiger. De vleugelpunten waren ietwat puntig. In de vlucht was de duidelijke kromming van de nek, in de vorm van een 'S', goed te zien. Ook staken de lange poten en tenen haast 'abnormaal' ver uit naar achteren. Na landing zat de vogel vrij snel met de kop tussen de schouders en had de nek weer een duidelijke 'S'-vorm.

Verenkleed.

Hierover kan ik kort zijn: deze was geheel wit.

Naakte delen.

De snavel was geheel geel tot lichtgeel. Hierbij was het opvallend dat de snijranden van de boven- en ondersnavel doorzichtig leken. Dit was wellicht veroorzaakt door de uitmuntend mooie zonnestand. De poten en tenen waren zwart. De ogen, zoals zo vaak in het leven, spraken boekdelen. De oogrand was glanzend zwart, de iris warm geel en de pupil ook weer glanzend zwart.

Nadat de vogel geland was dook hij na enige tijd ineens, met de kop tussen de schouders, de nek in 'S'-positie en staand op één poot. Het viel me op dat de vogel erg rusteloos was en veel om zich heen keek. Natuurlijk is het zo dat zo'n vogel snel in het oog springt van vriend en vijand: zo'n wit beest midden in de kale groene polder.

De Zilverreiger was dan ook erg argwanend toen een vrouwtje Blauwe Kiekendief té dicht naderde. Hij stond meteen met beide benen op de grond en vloog naar de dichtstbij zijnde sloot, één van de ruim honderdzeventig sloten in het Eemnesser deel van de Eempolders. Over het vrouwtje Blauwe Kiekendief moet nog worden opgemerkt dat deze niets kwaads in de zin had ten opzichte van de Zilverreiger. De afstand tussen de beide vogels bedroeg ca. 30 meter.

Nadat de witte vogel weer geland was ging hij/zij meteen weer in de oude houding staan: poot opgetrokken, kop tussen de schouders en nek in 'S'-vorm. Na een dik half uur wachten en kijken wat er gebeuren ging vervolgde ik mijn weg.

Twee dagen later, op dinsdag 29 oktober, heb ik het gebied, de aloude en haast legendarisch te noemen Maatpolder, nog eens bezocht om te zien of ik de Grote Zilverreiger nog eens kon ontdekken. Helaas zonder resultaat. De vogel was gevlogen naar - wellicht- warmere streken.

Van de Grote Zilverreiger zijn de volgende waarnemingen tussen de Vecht en de Eem bekend:

5 juli 1939	1 ex. Wijde Blick (A.B.H. Wolff)
4 september 1962	2 ex. Lambertszkade (Chr.Reij, A.Veldkamp)
5 mei 1965	1 ex. Eemmond (B. de Kruyff)
1 september 1981	1 ex. Huizen (Dutch Birding)
10 september 1981	1 ex. Huizen (L.Verberne), (zelfde ex.? MvH)
13 september 1984	1 ex. Naardermeer, overvl. (M.Haverkamp)
22 oktober 1988	1 ex. Loenderveense Plas (A.v.Klaveren, F.v.d.Weijer)
22 juli 1990	1 ex. Laarder Wasmeer (A.Vermeule, F.v.d.Weijer)

Uit bovengenoemde waarnemingen valt meteen het aantal waarnemingen op van de laatste 10 jaar. Dit is ook landelijk het geval. Het aantal door de C.D.N.A. aanvaardde waarnemingen in Nederland van de Grote Zilverreiger is onderverdeeld in drie tijdsperiodes:

01.01.1900 tot 31.12.1968 (68 jaar)	26 waarnemingen
01.01.1969 tot 30.09.1978 (ca. 10 jaar):	15 waarnemingen
01.10.1978 tot 30.09.1983 (ca. 5 jaar) :	42 waarnemingen (!)

We mogen dus gerust zeggen dat het qua aantal waarnemingen, goed gaat met de soort in ons land.

Dit was echter rond de eeuwwisseling geheel anders. Er werden toen in de broedtijd grote aantallen Zilverreigers gedood ten behoeve van de verenhandel voor de dameshoedenmode. Het ging hier vooral om de zogenaamde 'aigrettes', de losse bevedering aan de borst.

Alleen al in 1902 werden naar schatting veren van zo'n 200.000 vogels verkocht op de Londense markt.

Ongetwijfeld zijn deze massale slachtpartijen een belangrijke factor geweest bij de achteruitgang van de soort in Europa. Er moeten echter ook nog andere redenen bestaan voor het feit dat, toen de verenhandel uitstierf, de soort zich niet herstelde. Hierbij moeten we denken aan biotoopvernietiging, onder andere door drooglegging van moerassen en de rietexploitatie. Bovendien worden er nog steeds vogels geschoten in hun overwinteringsgebied. Het grootste deel overwintert in het oostelijk Middellandse Zeegebied.

Ondanks deze nare gebeurtenissen is het te hopen dat het aantal waarnemingen van de Grote Zilverreiger blijft toenemen. Natuurlijk is het zo dat we bijna elke maand van het jaar de vogel in de Oostvaardersplassen kunnen zien. Maar is het niet zoveel aardiger de Grote Zilverreiger ook eens buiten genoemd gebied te ontmoeten?

Geraadpleegde literatuur:

- * Teixeira, R.M. (red.) 1979. Atlas v.d. Nederlandse Broedvogels.
- * SOVON, 1987. Atlas v.d. Nederlandse Vogels.
- * Jonkers D.A., R.A.Kole & J.Taapken, 1987. Vogels tussen Vecht en Eem.